

3.2016 Pääkirjoitus

Vuorovaikutuksen sähköistyminen ja opettajuus

Jari Laukia

FT, johtaja

Ammatillinen opettajakorkeakoulu,
Haaga-Helia Ammattikorkeakoulu
jari.laukia@haga-helia.fi

Timo Luopajarvi

KT, dosentti

Helsingin yliopisto
tk.luopajarvi@gmail.com

Koulumaailmassa nykyään valitseva oppimisen sekä uuden tiedon ja taidon tuottamisen sosiokonstrukttiivinen näkökulma korostaa osallistujien vuorovaikutusta.

Nykyisen hallituksen ohjelmassa yhteiskunnan digitalisoituminen on keskeinen painopistealue. Opetus- ja kulttuuriministeriön tavoitteena hallituskauden aikana on, että ”oppimisympäristöjä on modernisoitu, digitalisoitu ja uuden pedagogiikan mahdollisuuksia hyödynnetään oppimisessa”. Tämän Ammattikasvatuksen aikakauskirjan teema vuorovaikutus koulu- maailmassa digitaalisessa kulttuurissa yhdistää yllä mainitut kaksi teemaa, vuorovaikutuksen ja digitalisaation.

Tutkittaessa digitalisaatiota ja vuorovaikutusta Tamminen, Lampinen ja Lehtinen (2014) nostavat esiin luottamuksen. Hedelmällisen vuorovaikutuksen ehto on

luottamuksellisuus; luottamus yksilötasolla, luottamus ryhmän toiminnassa ja luottamus teknologiseen systeemiin. Digitaaliset vuorovaikutusteknologiat, vuorovaikutuksessa syntyvä tieto ja tämän tiedon hallinta ovat nykyään luottamussuhteiden ytimessä.

Sujuvan sosiaalisen vuorovaikutuksen ehto on yhteistyö. Tämän yhteistyön ja luottamuksen saavuttaminen digitaalisessa kommunikaatiossa vaatii yhteisesti jaettu- ja sääntöjä siitä, kuinka henkilökohtaisissa viestimissä käyttäydytään. Tamminen, Lampinen ja Lehtisen mukaan vuorovaikutus digitaalisessa ympäristössä on vielä kömpelöä ja herkästi rikkoutuvaa, koska luottamusta on vaikea rakentaa (2014).

Yksilötasolla kasvokkain tapahtuva vuorovaikutus korvautuu nykyään usein sähköisten välineiden avulla tapahtuvaksi vuorovaikutukseksi. Digitalisaatioon liittyvää vuorovaikutusta on tutkittu mm.

ammattillisessa opettajankoulutuksessa. Opettajaopiskelijat suunnittelivat ja toteuttivat opintokokonaisuuden opettajaopintojen yhteydessä ja arvioivat opintokokonaisuuden toteutumista. Toiminnasta tehdyn selvityksen mukaan opettajaopiskelijoiden näkemykset yhteisöllisestä vuorovaikutuksesta digitaalisissa ympäristöissä vaihtelivat. Digitaaliset ympäristöt antoivat mahdollisuuksia monipuolista vuorovaikutusta opettajan ja opiskelijoiden välillä sekä monipuolista opiskelijoiden keskinäistä vuorovaikutusta. Kuitenkin opettajaopiskelijoiden mielestä kasvokkain tapahtuvaa kohtaamista tarvittiin mm. opiskelijoiden yksilöllisen oppimisen tukena, perehdyttämisessä ja orientoitautumiseen opintoihin (Niinimäki & Tennu, 2010, ss. 118-121). Näkökulmissa korostuvat tutkinto-opiskelijoiden erilaiset sosiaaliset valmiudet tiedon rakentelussa ja opintoihin sitoutumisessa.

Tämän Ammattikasvatuksen aika-kauskirjan artikkeleissa lähestytään teemaa vuorovaikutuksen sähköistyminen ja opettajuus monipuolisella tavalla. Virtanen, Kääriäinen, Liikanen ja Haavisto (2016) tarkastelevat opiskelijoiden arviota ubiikin oppimisympäristön ja sosiaalisen median käytöstä korkeakouluopetuksessa. Opiskelijoiden mukaan digitaaliset menetelmät lisäsivät opintojen selkeyttä ja paransivat opiskelumotivaatiota. Toisaalta opiskelijat eivät kokeneet sosiaalisen median yhteisöllisten välineiden parantaneen merkittävästi yhteisöllisyyttä.

Halimaa ja Kopeli (2016) tutkivat erilaisten etäyhteyksien käyttöä bioanalytikkojen ja röntgenhoitajien koulutuksessa. Tutkimuksen mukaan etäopiskelun onnistuminen edellyttää hyvää käytettäviin menetelmiin ja laitteisiin perehtymistä sekä opettajilta että opiskelijoilta. Lisäksi se edellyttää

opiskelijoilta hyvää opiskelumotivaatiota, itseuria ja keskittymiskykyä.

Downs ja Toivanen (2016) analysoivat sähköisten menetelmien käyttöä kansainvälisessä ympäristössä ja monikulttuurisen ryhmän opiskelussa kahden eurooppalaisen korkeakoulun yhteistyönä. Opiskelijoilla on oltava riittävä halu ja kyky käyttää yhteistä kieltä, heidän on hallittava digitaalisten välineiden, ympäristöjen ja materiaalien käyttö. Eri taustoista tulevien opiskelijoiden toimiminen yhteisissä ryhmissä yhteisten tavoitteiden saavuttamiseksi kehitti heidän kommunikaatio- taitojaan, itsenäistä toimintakykyään sekä tiimityöskentelyvalmiuksiaan.

Aarnio ja Enqvist (2016) tarkastelevat alkuaan jo vuonna 2001 rakennetun DIANA mallin kehittämistä pedagogiseksi menetelmäksi erilaisiin oppimisympäristöihin ja toimintakulttuureihin. Mallin kantavina rakenteina toimivat oppimisen autenttisuus ja dialogisuus. Dianamallin autenttinen dialogiympäristö asettaa vaatimuksia myös kokeneelle digikäyttäjälle. Kirjoittavat puhuvatkin digiloikan sijasta dialogiloikan ottamisesta, joka voi olla ehdo digiajan syväsuuntautuneelle ja tehokkaalle oppimiselle.

Nuutila ja Honkanen (2016) nostavat katsauksessaan esiin digitaalisten menetelmien käytön ammatillisessa erityisopetuksessa. Artikkelin kooste erilaisten digitaalisten menetelmien mahdollisuuksista, sovellutuksista mutta myös edellytyksistä hyvän oppimisen toteutumiseen niin opettajille kuin opiskelijoillekin. Kuten kirjoittajat artikkelin lopuksi toteavatkin, digitaalisovellukset tulee nähdä mahdollistajana opiskelijälähtöisen oppimisympäristön kehittämisessä.

Teemaan liittyvä haastattelu on työstetty dialogin muotoon. Haastattelussa professori Liisa Keltikangas-Järvinen ja kansanedustaja, liikenne- ja viestintävaliokunnan jäsen Jyrki Kasvi käyvät keskustelua digitalisaatiosta ilmiönä ja yhteiskunnan muokkaajana.

Digitalisaatio opetuksessa on tullut jädäkseen. Tämän Aikakauskirjan aineisto osoittaa, että digitalisaation vaikutuksia ja menetelmiä on syytä jatkossakin tutkia. Tutkitun tiedon perusteella voimme parantaa digitaalisten menetelmien käyttöä opetuksessa. Digitalisaatiolla on mahdollista edelleen kehittää oppimisympäristöä opiskelijoita monipuolisemmin palvelevaksi. Kuitenkaan menetelmät eivät näytä korvaavaan opettajaa siirtämällä opiskelu kokonaan opiskelijan omaksi itsenäiseksi toiminnaksi. Sen sijaan se parantaa ja monipuolistaa oppimisympäristöä ja opiskelumahdollisuuksia monin eri tavoin, mutta samalla tuo myös lisää vaatimuksia sekä opettajille että opiskelijoille.

Lähteet

Aarnio, H., & Enqvist, J. (2016). Uudistettu DIANA-malli kehykseksi digiajan oppimiselle. *Ammattikasvatuksen aikakauskirja*, 18(3), 39–48.

Downs, E., & Toivanen, K-M. (2016). Diverse Learners in Online Collaboration. *Ammattikasvatuksen aikakauskirja*, 18(3), 33–38.

Halimaa, S-L., & Kopeli, M. (2016). Etäopiskelun eväät: ohjausta ja itsekuria. *Ammattikasvatuksen aikakauskirja*, 18(3), 24–32.

Hallituksen ohjelma. (2015). *Ratkaisujen Suomi. Pääministeri Juha Sipilän hallituksen strateginen ohjelma 29.5.2015*. Hallituksen julkaisusarja 19/2015. Helsinki: Valtioneuvoston kanslia.

Niinimäki, J., & Tennu, T. (2010). Sosiaalisen median edut ja haasteet ammatillisessa opetuksessa. Teoksessa P. Ihanainen, P. Kalli, & K. Kiviniemi (toim.), *Sosiaalinen media ja verkostoituminen*. Ammatillisten opettajakorkeakoulujen yhteisjulkaisu. Saarijärvi: OKKA-säätiö.

Nuutila, L., & Honkanen, E. (2016). Innostavat digitaaliset oppimisympäristöt – Löytöretkellä

osallistavaan oppimiseen ammatillisessa erityisopetuksessa. *Ammattikasvatuksen aikakauskirja*, 18(3), 49–57.

Tamminen, S., Lampinen, A., & Lehtinen, V. (2014). Digitalinen vuorovaikutus ja luottamus. Teoksessa L. Myyry, S. Ahola, M. Ahokas, & I. Sakki (toim.), *Arkiajattelu, tieto ja oikeudenmukaisuus*. Helsingin yliopisto, sosiaalitieteiden laitos, julkaisuja 2014:18. Luettu osoitteesta https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/144169/AMPB_juhlakirja.pdf?sequence=1.

Virtanen, M., Kääriäinen, M., Liikanen, & E., Haavisto, E. (2016). Sosiaalisen median hyödyntäminen osana kliinisen histologian ubiikkia oppimisympäristöä. *Ammattikasvatuksen aikakauskirja*, 18(3), 7–23.

